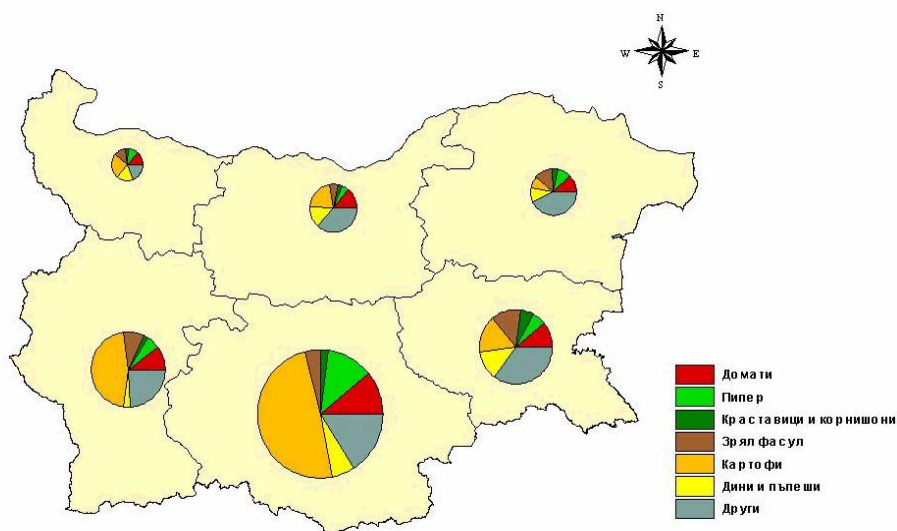

Производство на зеленчуци в България през 2001 година

Повече от 137 хил. хектара са откритите площи, използвани за отглеждане на зеленчуци през 2001 година в България в професионални и в малки стопанства. Произведени са повече от 600 хил. тона картофи, 272 хил. тона домати, 142 хил. тона пипер, 145 хил. тона дини и пъпеши, 62 хил. тона краставици, 36 хил. тона лук кромид-зрял.

Относителен дял на площите, използвани за производство на зеленчуци в България през 2001 г.

Източник: МЗГ – Отдел “Агростатистика” – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

Резултати и анализи

Табл. 1 Производители на зеленчуци през 2001 г.: правен статут и принадлежност към браншови организации на производители на зеленчуци

Правен статут	Общо производители				Производители, които не членуват в браншови организации %	Производители, които членуват в браншови организации %
	Открити площи	Оранжерии	Парници	Производители (1 000 бр.)		
	Площи - хектара					
Физически лица	120 843.1	150.7	151.9	651.2	99.9%	0.1%
Еднолични търговци	2 938.1	26.7	0.6	6.0	98.8%	1.2%
Земеделски кооперации	5 519.6	9.0	0.0	0.4	100.0%	0.0%
Дружества, регистрирани по Търговския закон	3 889.2	483.9	1.0	0.5	100.0%	0.0%
Граждански сдружения	103.6	0.3	0.0	0.3	100.0%	0.0%
Друг вид статут	339.9	0.6	0.0	0.2	100.0%	0.0%
Общо:	133 633.6	671.2	153.5	658.4	99.9%	0.1%

Източник: МЗГ – Отдел “Агостатистика” – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

Структура на стопанствата

(Вж. Таблица 1 и 2)

Преобладаващата част от произведените зеленчуци през 2001 година се отглеждат на открити площи (90%) от стопанства на физически лица. При оранжерийното производство малък брой търговски дружества управляват около 71% от тази дейност. Друга особеност е малкият брой земеделски кооперации, отглеждащи зеленчуци.

Съществуващите браншови организации обединяват незначителна част от производителите на зеленчуци, независимо от правния им статут. Зеленчукопроизводството е допълнителна дейност за около 67 % от стопанствата. Комбинира се предимно с отглеждане на разнородни култури и/или животновъдство. Големият брой производители се дължи главно на зеленчуковите градини и множеството дребни стопанства.

Структурата на стопанствата оказва влияние върху формата на счетоводно отчитане. Стопанствата, които водят счетоводство, са много малко.

Табл. 2 Форма на счетоводно записване в стопанствата, отглеждащи зеленчуци в България през 2001 г.

Форма на счетоводно записване	Открити площи	Оранжерии	Парници	Производители
Без счетоводство	88.2%	22.5%	96.1%	97.6%
Записване на приходите и разходите	2.9%	1.8%	2.8%	1.7%
Еднострочно счетоводство	0.7%	1.8%	0.4%	0.4%
Двустранно счетоводство	8.2%	73.9%	0.7%	0.3%

Източник: МЗГ, отдел “Агостатистика” – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

Данните от анкетата показват, че една трета от площите с оранжерии са създадени между 1960 и 1980 г. Особено интензивно е създаването на този вид покрити площи през 1962 г.

От социална гледна точка е важно да се отбележи, че производството на зеленчуци (главно произведеното в семейните градини) осигурява частичен допълнителен доход за голяма част от населението.

Работна ръка

(Вж. Таблица 3)

Вложеният труд в зеленчукопроизводството (без семейните градини) от постоянно заети и сезонни работници, преизчислен в еквивалент на пълен работен ден е около 360 хиляди годишни работни единици (ГРЕ). От тях само 2.5% са платени.

Табл. 3 Работна ръка в производството на зеленчуци и варива през 2001 г.

Постоянно заета работна ръка – годишен еквивалент на пълен работен ден				
Пол/Статут	1 000 (хил. бр.)			Общо %
	Неплатена	Платена	Общо	
Жени	164.9	4.7	169.6	48.0
Мъже	180.2	4.8	185.0	52.0
Общо	345.1	9.5	354.6	100.0

Сезонна и временно наета работна ръка – годишен еквивалент на пълен работен ден 1 000 (хил. бр.)			
Производство	Прибиране на реколта	Заготовка	Общо
3.6	6.9	1.5	12.0

Източник: МЗГ, отдел “Агостатистика” – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

Работна сила и брой заети

Работната сила включва постоянните и сезонните работници в селското стопанство, наетите по трудов договор и неплатените работници, семейната и несемейна работна ръка, пенсионерите и безработните. Последните две категории използват селското стопанство като допълнителен източник на доходи и представляват голяма част от работната сила в земеделието.

Трудът, вложен в земеделието, представлява платената и неплатената работна ръка, изчислени в годишни работни единици (ГРЕ). ГРЕ е ново понятие за статистиката в България. Според определението, дадено от Европейския съюз, тя е равна на отработените часове от един платен работник при пълно работно време в рамките на една година.

Не е коректно да се отъждествява броя годишни работни единици с броя на заетите в земеделието.

Площи, заети със зеленчуци – реколта '2001

(Вж. Таблица 4 и 5)

Около 140 хиляди хектара са заети със зеленчуци (без семейните градини). Относителният дял на оранжериите и парниците представлява по-малко от 1%. Откритите площи са концентрирани в трите южни райони и представляват над 75% от общата площ. При оранжериите разпределението е 50% в южен централен район и 25% в югозападен район. Таблица 5 показва размера на откритите площи, използвани за отглеждане на зеленчукови култури. Това е резултат от отговора на въпроса, който изисква производителите да посочат засадените площи със зеленчукови култури при всеки сеитбооборот, както и броя на сеитбооборотите. Тези данни са добра оценка на основната площ, отделена за всяка зеленчукова култура. Картофите, домати, пиперът и дините заемат основната част от площите на открито. В оранжериите основно са застъпени домати и краставици.

Технически аспекти

Единственият технически въпрос в тази анкета се отнася до характеристиките на оранжериите. По-голяма част от оранжериите са стъклени (77%) и 90% от се тях отопляват. Ситуацията при оранжериите с полиетиленово покритие е различна. Те най-често не се отопляват и са разпространени предимно в южния централен район.

В парниците са включени и площите с единични и двойни тунели от стъкло, от обикновено полиетиленово фолио, от подсилено или от термоустойчиво фолио.

Производство на зеленчуци – реколта '2001

Разпределението на площите дава възможност да се направят два основни извода по отношение на производството. Оранжерийната продукция е незначителна. Производството на зеленчуци е концентрирано в южните райони на страната. Картофи, домати, пипер, дини, зеле, краставици, лук и пъпеши са водещи в производството по отношение на количествата (вж. Таблица 5).

През 2001 г. се наблюдават нормални проценти на загуба, свързани с относителната нетрайност на зеленчуците. Тази особеност изисква кондиционирането (заготовката) на голяма част от зеленчуците да се извършва веднага след прибиране, преди да бъдат транспортирани от мястото на производство към източниците на потребление (вж. Таблица 6).

Методология

Зеленчукопроизводството е важен сектор от земеделието в България, поради неговото икономическо и социално значение. Целта на анкетата бе да се оцени производството и да се посочи "кой" произвежда зеленчуци.

Обхват на анкетата: В тази област част от производството се осигурява от професионални стопанства, а друга, значителна част - от непрофесионални стопанства и зеленчукови градини. Резултатите са изчерпателни за професионалната част от стопанствата и дават важна информация за останалата част, която е от значение за страната.

Извадката на изследваните стопанства включва три групи.

- Първата е изчерпателно анкетирана: стопанства, използващи оранжери; стопанства, използващи 10 дка или повече на открито или с парници; земеделски кооперации (вкл. отдали земя за лично ползване).
- Втората част се отнася за всички стопанства, които използват между 2 и 10 дка за производство на зеленчуци и варива.
- Третата част се отнася за стопанства, използващи по-малко от 2 дка за зеленчуци. От тези стопанства голям брой са зеленчуковите градини.

Анкетната карта: се състои от четири страници и 16 въпроса, посветени на основни аспекти на зеленчукопроизводството, работната ръка, площите, заети със зеленчуци и варива, производството и търговията.

Предмет на анкетата са: домати, пипер, патладжани, краставици, корнишони, тикви, тиквички, зелен фасул, грах, бамя, зрял фасул, леща, бакла, нахут, зеле, карфиол, други видове зеле, брюкселско зеле, броколи, алабаш, репи, репички, цвекло, моркови, лук, зелен лук, чесън, зелен чесън, арпаджик, праз-лук, марули, салати, спанак, целина, пашърнак, чубрица, копър, картофи, култивирани гъби, дини, пъпеши, ягоди, сладка царевича и люти пиперки.

Управление на анкетата: анкетата е организирана и проведена от отдел Агостатистика през м. юни 2002 г., съвместно с експертите по агостатистика към областните дирекции "Земеделие и гори". Специално обучени анкетатори интервюираха земеделските стопанства, включени в извадката.

Източник: МЗГ, отдел "Агостатистика" – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

Табл.4 Използвани площи за зеленчукопроизводство - реколта'2001

Използвани площи		Ед.мярка	Използвани площи Реколта'2001 г.
Открити площи		дка	1 336 398
Оранжерии	Стъклени отопляеми	дка	4 819
	Стъклени неотопляеми	дка	455
	Полиетиленови отопляеми	дка	240
	Полиетиленови неотопляеми	дка	1 198
	Общо оранжерийна площ	дка	6 712
Парници		дка	1 535

Източник: МЗГ, отдел "Агостатистика" – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

Табл. 5 Площи, производство и средни добиви от зеленчуци и варива реколта'2001

Наименование	Открити площи дка	Производство - тона		Среден добив кг/дка
		Общо	От самостоятелни площи	
Домати	154 883	272 601	259 016	1 672
Пипер - сладък	123 708	141 931	141 363	1 143
Патладжан	6 295	12 090	11 948	1 898
Краставици	23 077	40 273	28 647	1 241
Корнишони	16 923	22 231	21 259	1 256
Тикви	27 767	13 086	13 086	471
Тиквички	6 313	10 823	10 717	1 698
Градински фасул - зелен	15 241	8 390	8 374	549
Градински грах - зелен	8 026	2 179	2 179	271
Бамя	6 293	1 554	1 554	247
Фасул - зърно	107 604	10 816	10 816	100
Леща	9 127	959	959	105
Бакла - зелена	748	384	376	502
Нахут	29 256	3 972	3 972	136
Главесто зеле	66 256	138 508	138 468	2 090
Цветно зеле (карфиол)	2 460	2 743	2 742	1 115
Къдраво зеле	915	1 630	1 630	1 781
Брюкселско зеле	115	147	147	1 286
Броколи	337	297	296	879
Алабаш	389	471	471	1 210
Ряпа	472	543	535	1 135
Репички	1 487	2 397	2 183	///
Салатно цвекло	404	695	694	1 719
Моркови	8 541	13 870	13 853	1 622
Лук кромид - зрял	43 513	35 972	35 972	827
Лук кромид – зелен	3 773	4 355	4 173	///
Чесън – зрял	8 174	4 009	4 009	490
Чесън – зелен	530	425	392	///
Арпаджик	2 901	2 665	2 664	918
Праз	4 937	7 314	7 309	1 480
Салати	1 047	1 550	1 318	///
Марули	4 998	8 382	8 048	///
Спанак	2 773	2 910	2 870	1 035
Целина	442	430	429	971
Пашърнак	17	11	11	671
Чубрица	1 749	568	568	///
Картофи	484 483	600 371	600 356	1 239
Дини	86 689	120 774	119 805	1 382
Пъпеш	29 212	24 571	24 569	839
Ягоди	21 242	15 556	15 548	732
Сладка царевица	2 335	1 273	1 273	545
Люти пиперки	2 022	2 109	1 884	932
Други зеленчуци	50 811	27 273	27 079	///
Култивирани гъби	///	2 517	///	///
Всичко:	1 370 627	1 567 406	1 535 328	///

Източник: МЗГ, отдел "Агостатистика" – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

Табл. 6 Загуби и заготовка на произведените зеленчуци и варива в стопанството през 2001г.

Зеленчуци	Среден процент (%)	
	Загуби	Заготовка в стопанството преди продажба
Картофи	6.4	83.9
Домати	12.3	85.7
Пипер	11.7	86.1
Дини	27.1	76.6
Зеле	6.9	88.8
Краставици	8.7	83.7
Лук	5.6	86.2
Пъпеш	24.0	72.0
Разнородни зеленчуци в зеленчуковата градина	4.0	70.1
Корнишони	21.8	81.2
Ягоди	10.3	87.9
Моркови	10.4	91.2
Тикви	23.4	85.5
Патладжани	10.3	91.0
Зрял фасул	16.1	75.0
Тиквички	11.1	89.2
Зелен фасул	13.3	89.8
Салати	5.7	96.6
Праз-лук	5.0	91.7
Зелен лук	4.4	93.4
Чесън	10.0	79.8
Нахут	15.7	83.3
Спанак	9.9	93.5
Карфиол	13.4	92.6
Арпаджик	17.5	92.8
Култивирани гъби	9.7	92.1
Репички	5.3	97.7

Източник: МЗГ, отдел "Агростатистика" – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

Реализация на произведените зеленчуци и варива през 2001г. (вж. Таблица 8)

Голяма част от производството на зрял фасул и картофи е предназначено за собствено потребление. 65% от доматите се разпределят в търговската мрежа и 7% в преработвателните предприятия. При краставиците ситуацията е аналогична. Пазарът на едро е винаги важен като направление за всички зеленчуци. Износът на зеленчуци е незначителен с изключение на чубрицата и лютия пипер.

Използване на статистическата информация

Резултатите от провежданите от отдел "Агростатистика" към МЗГ анкети са един от основните източници на информация при определяне на селскостопанската политика на страната. Тези данни ще бъдат използвани при преговорите с ЕС по глава "Земеделие" в съответните сектори и ще служат при определяне на праговете за производство на земеделски продукти в България.

Източник: МЗГ, отдел "Агростатистика" – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

Табл. 7 Оранжерийно производство на основни зеленчуци

Зеленчуци	Оранжерийни площи дка	Производство - тона		
		от оранжерии	от парници	Общо
Домати	1 869	12 559	1 026	13 586
Краставици и корнишони	1 484	12 378	221	12 598
Пипер - сладък	136	440	128	568
Люти пиперки	43	205	19	225
Салати	145	221	346	566
Репички	30	19	194	214
Лук кромид – зелен	41	94	88	182
Чесън – зелен	8	32	1	33

Източник: МЗГ, отдел "Агростатистика" – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

В оранжерийното производство доматите и краставиците имат най-голям дял. Стъклените оранжерии, които са били отоплявани са почти 70% от общата оранжерийна площ. Сеитбооборотът в оранжерии е средно 1.2.

Разпределение на административните области по райони за планиране

- **Северозападен** - Видин, Враца и Монтана.
- **Северен-централен** - Велико Търново, Габрово, Ловеч, Плевен и Русе.
- **Североизточен** - Варна, Добрич, Разград, Силистра, Търговище и Шумен
- **Югоизточен** – Бургас, Сливен и Ямбол.
- **Южен-централен** - Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян, Стара Загора и Хасково.
- **Югозападен** - Благоевград, Кюстендил, Перник, София-град и София – област.

Източник: МЗГ, отдел "Агростатистика" – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

Статистическа тайна

За да се гарантира конфиденциалността на индивидуалните данни, събрани по време на анкетите, проведени от експертите по агростатистика от областните дирекции "Земеделие и гори" и отдел "Агростатистика" към Министерството на земеделието и горите, някои данни не могат да бъдат публикувани и са заместени с "S" в следните случаи:

- Има по-малко от 3 производствени единици в разглежданата категория.
- Една производствена единица от разглежданата категория представлява повече от 85% от дейността на цялата категория.

Знакът ε се използва за замяна на много малки стойности.

Знакът /// се използва за замяна на стойности без значение.

Източник: МЗГ, отдел "Агростатистика" – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

Табл. 8 Реализация на произведената продукция от зеленчуци и варива през 2001 г.

Зеленчуци и варива	Собствена консумация	Промислена преработка в стопанството	Директна продажба на специализирани борси и тържища	Продажба на търговци на едро или посредници	Директна продажба на търговци на дребно	Директна продажба на потребители	Продажба на преработватели с предварителен договор	Продажба на преработватели без предварителен договор	Износ
Картофи	60%	0%	6%	11%	11%	10%	0%	2%	0%
Домати	31%	1%	26%	10%	8%	17%	3%	4%	0%
Пипер	29%	0%	30%	13%	11%	11%	2%	3%	1%
Главесто зеле	27%	0%	26%	10%	13%	24%	0%	0%	0%
Дини	25%	0%	33%	15%	8%	19%	0%	0%	0%
Краставици	35%	0%	21%	16%	7%	18%	1%	0%	2%
Лук-кромид зрял	38%	0%	12%	27%	8%	13%	1%	1%	0%
Разнородни зеленчуци в зеленчуковата градина	95%	0%	1%	1%	0%	3%	0%	0%	0%
Пъпеш	31%	0%	27%	10%	10%	22%	0%	0%	0%
Корнишони	15%	1%	16%	37%	15%	14%	1%	1%	0%
Ягоди	14%	0%	15%	34%	6%	7%	2%	20%	2%
Моркови	12%	0%	40%	8%	7%	29%	3%	1%	0%
Тикви	56%	0%	7%	19%	4%	14%	0%	0%	0%
Патладжани	15%	1%	55%	8%	5%	12%	3%	1%	0%
Тиквички	16%	0%	54%	6%	3%	21%	0%	0%	0%
Зрял фасул	83%	0%	2%	6%	3%	6%	0%	0%	0%
Салати	20%	0%	44%	8%	8%	19%	0%	0%	0%
Зелен фасул	44%	1%	25%	8%	5%	11%	5%	1%	0%
Леща	34%	0%	35%	8%	6%	17%	0%	0%	0%
Лук-кромид зелен	12%	0%	56%	3%	6%	22%	0%	0%	0%
Чесън зрял	46%	0%	14%	20%	5%	15%	0%	0%	0%
Грах	6%	0%	11%	42%	1%	1%	39%	0%	0%
Спанак	3%	0%	76%	5%	6%	9%	1%	0%	0%
Карфиол	12%	0%	41%	2%	9%	31%	3%	2%	0%
Арпаджик	19%	0%	22%	25%	7%	24%	0%	0%	0%
Култивирани гъби	1%	1%	80%	6%	1%	10%	0%	1%	0%
Репички	4%	0%	78%	4%	3%	9%	0%	0%	0%
Люти пиперки	17%	3%	39%	6%	3%	12%	7%	6%	7%
Чубрица	3%	0%	43%	14%	6%	6%	8%	0%	20%
Бакла	76%	0%	4%	0%	12%	5%	0%	0%	2%

Източник: МЗГ, отдел "Агостатистика" – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

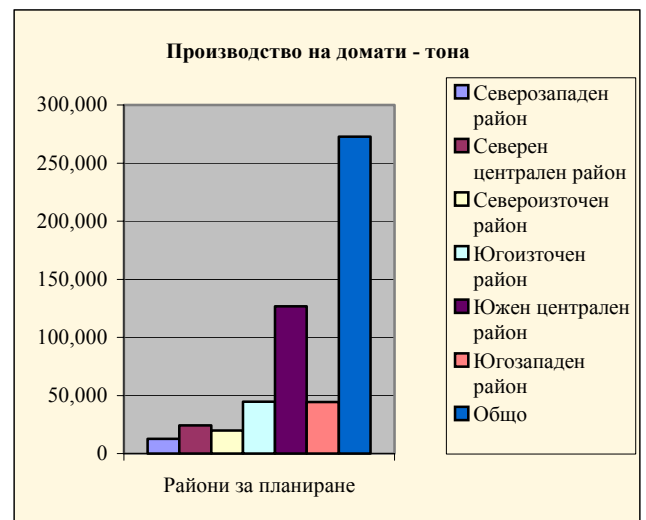
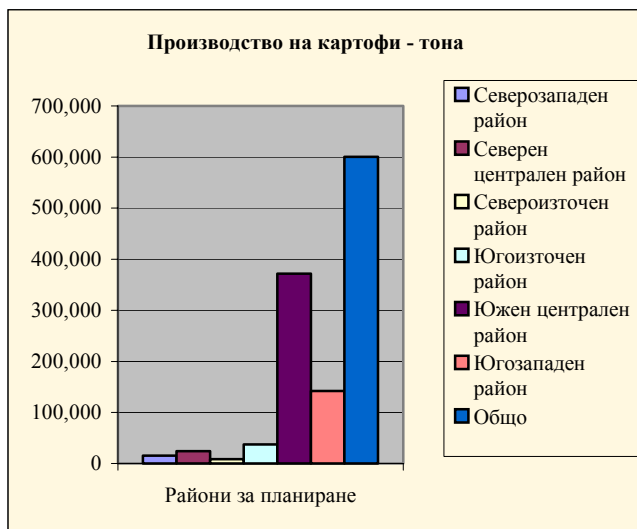

Табл. 9 Производство на зеленчуци и варива през 2001 г. по райони за планиране (тона)

Наименование	България	Северозападен район	Северен централен район	Североизточен район	Югоизточен район	Южен централен район	Югозападен район
Домати	272 601	12 772	24 364	19 883	44 636	126 641	44 305
Пипер - сладък	141 931	5 581	4 483	15 669	12 903	87 906	15 388
Патладжани	12 090	146	617	810	1 061	3 607	5 849
Краставици	40 273	1 572	4 472	4 257	6 745	16 568	6 658
Корнишони	22 231	794	1 851	3 115	9 118	4 944	2 410
Тикви	13 086	605	896	2 412	3 904	3 158	2 111
Тиквички	10 823	90	282	874	548	4 044	4 985
Градински фасул - зелен	8 390	162	721	350	628	3 429	3 100
Градински грах - зелен	2 179	32	1 503	142	44	221	237
Бамя	1 554	1	60	75	1 239	166	14
Фасул - зърно	10 816	783	856	1 270	1 554	3 151	3 202
Леща	959	96	459	154	116	67	68
Бакла - зелена	384	.	3	12	350	19	.
Нахут	3 972	38	12	11	3 779	84	48
Главесто зеле	138 508	3 200	6 853	15 036	23 781	40 447	49 191
Цветно зеле (карфиол)	2 743	89	137	256	131	1 578	553
Къдраво зеле	1 630	65	43	149	14	871	487
Брюкселско зеле	147	.	74	.	1	72	1
Броколи	297	.	.	243	.	40	13
Алабаш	471	13	12	16	21	181	227
Ряпа	543	1	23	13	79	297	130
Репички	2 397	7	10	31	47	172	2 129
Салатно цвекло	695	3	20	23	43	376	230
Моркови	13 870	53	416	512	1 160	6 688	5 040
Лук кромид - зрял	35 972	1 512	4 229	5 478	15 697	6 043	3 012
Лук кромид - зелен	4 355	39	125	125	243	1 370	2 453
Чесън - зрял	4 009	117	173	985	2 299	319	115
Чесън - зелен	425	14	45	35	84	170	77
Арпачик	2 665	6	197	20	960	1 304	177
Праз	7 314	79	40	172	533	4 109	2 381
Салати	1 550	5	210	479	16	86	754
Марули	8 382	14	48	4	537	1 510	6 269
Спанак	2 910	1	66	28	55	2 452	307
Целина	430	6	7	30	36	226	124
Пашърнак	11	.	.	.	.	.	11
Чубрица	568	.	5	79	25	449	9
Картофи	600 371	15 403	24 360	9 068	37 348	372 028	142 165
Дини	120 774	4 360	7 679	7 864	25 981	60 210	14 679
Пъпеш	24 571	1 804	3 206	2 716	4 935	10 290	1 620
Ягоди	15 556	1 217	712	3 554	304	4459	5 311
Сладка царевица	1 273	33	255	196	500	267	21
Лют пипер	2 109	26	7	119	72	1 494	391
Други зеленчуци	29 054	666	2 375	632	2 149	18 331	4 901
Култивирани гъби	2 517	30	94	46	1 754	474	118
Общо:	1 567 406	51 439	92 003	96 940	205 428	790 324	331 273

Източник: МЗГ, отдел "Агостатистика" – Наблюдение на производството на зеленчуци през 2001 г.

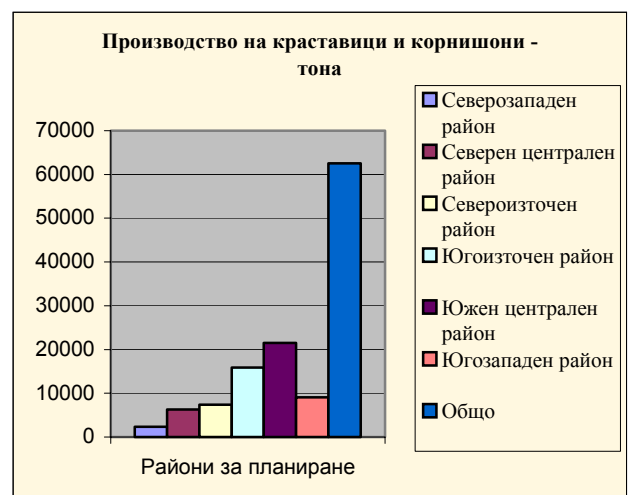
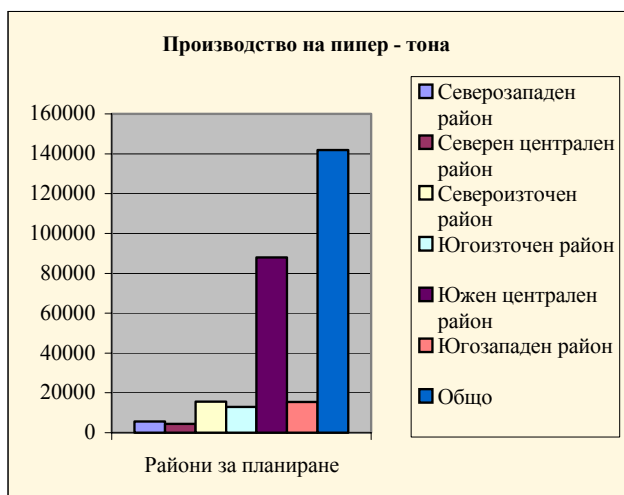
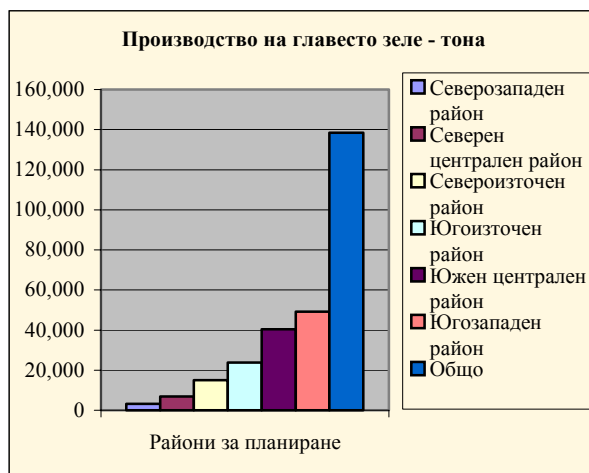
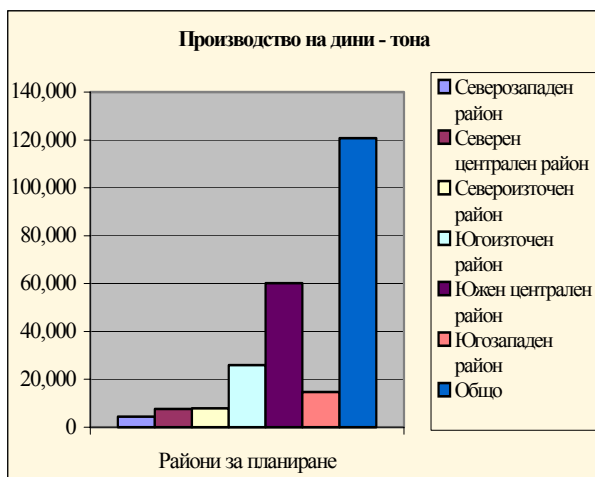
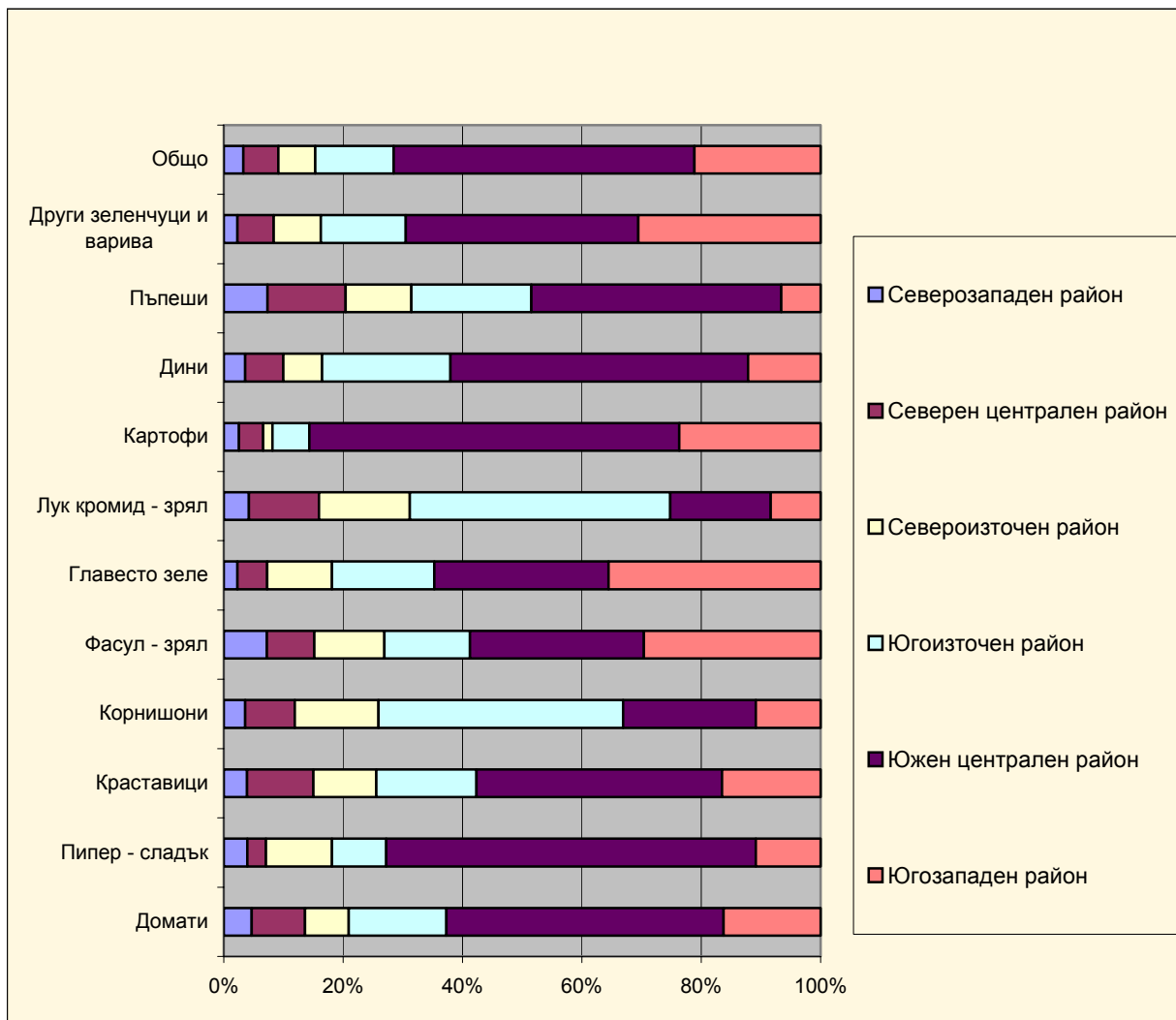

Табл. 10 Производство на зеленчуци и варива през 2001 г. по райони за планиране в България

Редакционно публикацията е завършена на 20.12.2002 година
 Отговорник на публикацията: **Нели Георгиева**
 Редакция: **МЗГ, отдел Агростатистика, LANDSIS g.e.i.e.**
 Композиция и печат: **МЗГ, отдел "Агростатистика"**
LANDSIS g.e.i.e.

За повече информация : **МЗГ, отдел Агростатистика**
 Тел./факс : 980 82 94 ; e-mail : agrostat@mzgar.government.bg
www.mzgar.government.bg